

SIVISTYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 8/2006 vp

Hallituksen esitys laiksi yksityisten arkistojen valtionavusta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 15 päivänä syyskuuta 2006 lähettänyt sivistysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi yksityisten arkistojen valtionavusta (HE 127/2006 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- korkeakouluneuvos Juhani Hakkarainen, opetusministeriö
- arkistoneuvos Eljas Orrman, Kansallisarkisto.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki yksityisten arkistojen valtionavusta. Lailla korvataan yksityisluontoisten arkistojen valtionavusta vuonna 1975 voimaan tullut laki.

Ehdotuksen mukaan yksityisille arkistoille, joilla on huomattavaa tieteellistä merkitystä, voidaan myöntää pysyväisluonteista valtionavustusta. Arkiston hyväksyy pysyväisluonteiseen valtionavustukseen oikeutetuksi opetusministeriö. Laissa säädetään edellytyksistä, jotka pysyväisluonteiseen valtionavustukseen oikeutetun arkiston tulee täyttää. Arkistoille voidaan lisäksi myöntää harkinnanvaraista avustusta eri-

tyisiin kehittämishankkeisiin tai useampien arkistojen yhteisiin hankkeisiin. Lain mukaisten avustusten osalta valtionapuviranomainen on Kansallisarkisto. Valtionavustuksiin sovelletaan muutoin valtionavustuslain säännöksiä. Valtionavustukset myönnetään ensi sijassa tieteen edistämiseen osoitetuista veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroista.

Esitys liittyy valtion vuoden 2007 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2007 alusta.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Valiokunta pitää tärkeänä edistää kansalliseen kulttuuriperintöön kuuluvien yksityisten arkistoinaistojen säilymistä ja käyttöä. Tarkoituksenmukaista on edelleen turvata suomalaisen yhteiskunnan eri puolia edustavan organisaatio-

kentän ja elinkeinoelämän mutta myös yhteiskuntakehitykseen keskeisesti vaikuttaneiden yksityisten henkilöiden tuottaman, tutkimuksellisesti ja yhteiskunnallisesti merkittävän asiakirja-aineiston säilyminen samassa laajuudessa kuin tähänkin asti.

Yhteiskuntakehityksen eri ilmenemismuodot tulivat aiempina vuosisatoina ensisijaisesti valtion, kirkon ja kuntasektorin viranomaisten arkistojen asiakirjoihin, mutta tilanne on huomattavasti muuttunut viimeksi kuluneen puolen vuosisadan aikana. Yksityissektorin erityyppisten organisaatioiden mutta myös yksityishenkilöiden arkistojen merkitys kattavan dokumentoinnin saamiseksi lähimenneisyyden ja oman aikamme yhteiskunnallisesta ja taloudellisesta kehityksestä on voimakkaasti kasvanut. Tämä tiedostettiin, kun säädettiin laki yksityisluontoisten arkistojen valtionavusta (998/1974), joka astui voimaan vuoden 1975 alussa. Tuolloin säädetty laki on kuitenkin teknisesti vanhentunut. Sen vuoksi ja valtionapuprosessin yksinkertaistamiseksi lainsäädännön uudistaminen on valio-kunnan mielestä tarpeen.

Lakimääräistä valtionapua on 2000-luvun alussa saanut yhteensä 12 rekisteröidyn yhdistyksen tai säätiön ylläpitämää arkistoinstituutiota, jotka valtioneuvosto on hyväksynyt oikeuteiksi valtionapuun. Näiden arkistojen piiriin kuuluu mm. viisi poliittisten puolueiden keskusarkistoa, Suomen Elinkeinoelämän Keskusarkisto, Suomen Urheiluarkisto sekä Urho Kekkosen Arkisto. Valtionapuarkistoissa säilytettiin vuoden 2005 lopussa yhteensä 39 hyllykilometriä asiakirjallista aineistoa. Ilman yksityisluontoisille arkistoille 31 vuoden aikana myönnettyä valtionapua olisi tulevilla sukupolvilla käytettävissään ratkaisevalla tavalla vähäisempi ja paljon yksipuolisempi dokumentaatio lähimenneisyyden suomalaisen yhteiskunnan kehityksestä.

Yksityiset keskusarkistot ovat valtionavun turvin voineet koota henkistä perintöä, kulttuu-

ri- ja talouselämää sekä kansalaistoimintaa ja yksityisiä henkilöitä koskevan ainutlaatuisen lähdeaineiston, joka on niin laaja, että arkistolaitos tuskin olisi voinut sitä vastaanottaa. Näiden arkistojen nauttima luottamus omien viiteryhmiensä piirissä on myötävaikuttanut aktiiviseen ja motivoituneeseen keruutoimintaan. Yksityisillä keskusarkistoilla on myös hallussaan laajat käsikirjastot, mittavia valokuvakokoelmia, muistitietoa, julisteita ja piirustuksia sekä audiovisuaalista aineistoa ja äänitteitä. Yksityisten yhteisöjen sekä sukujen, perheiden ja yksityishenkilöiden arkistoaineistot ovat näiden yksityisomaisuutta, ja hyvinkin merkittävä tällainen aineisto on vaarassa tuhoutua, ellei sen säilytystä voida taloudellisesti turvata.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että yksityisten keskusarkistojen aineistot ovat samoin edellytyksin kaikkien tutkijoiden käytettävissä, ja niiden julkisuuteen nähden sovelletaan yleisiä arkistolain ja julkisuuslain periaatteita. Arkistoilla on Kansallisarkiston hyväksymät säilytystilat ja ammattitaitoinen henkilökunta.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sivistysvaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana.

Helsingissä 12 päivänä lokakuuta 2006

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

vpj.	Säde Tahvanainen /sd	Kirsi Ojansuu /vihr
jäs.	Esko Ahonen /kesk	Seppo Särkiniemi /kesk
	Hanna-Leena Hemming /kok	Ilkka Taipale /sd
	Sinikka Hurskainen /sd	Marja Tiura /kok
	Tuomo Hänninen /kesk	Jutta Urpilainen /sd
	Tatja Karvonen /kesk	Raija Vahasalo /kok
	Minna Lintonen /sd	Unto Valpas /vas.
	Mikaela Nylander /r	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marjo Hakkila.